

Göblyös Péter

Vavrinecz Mór zeneszerző, a Mátyás templom egykori karnagya (1858–1913)

Halálának 100. évfordulóján

*A budavári Nagyboldogasszony-templom (ré- Göblyös Péter ny. radiológus főorvos (Buda-
gben Budavári Koronázó Főtemplom is), köz- pest), egyetemi magántanár.
ismert nevén Mátyás templom¹ ének- és zene-
kara az ország legrégebben, 1688 óta megszakítás nélkül működő zenei testülete. Az
eltelt 325 év alatt vezetői gyakran jeles szakemberek voltak, akik a zenei közéletben is
rész vettek. Így válhatott a testület az ország legtekintélyesebb zenei tényezőinek egyi-
kévé, és így lehet ma is az. A vezetők sorában különleges egyéniség volt a száz éve el-
hunyt Vavrinecz Mór. Halálának 100. évfordulója alkalmából életútjának felidézésével
és hátrahagyott karnagyi naplójának ismertetésével emlékezzünk munkásságára.*

Vavrinecz életrajza

Vavrinecz Mór (1a–c ábra) 1858. július 18-án Cegléden született. Családja cseh származású, szülei települtek át Magyarországra. Atyja, Vavrinecz Ignác, m. kir. államvasúti főszámvizsgáló volt, anyja Radler Erzsébet.² Zenei műveltségét főleg önképzéssel, zeneelméleti ismereteit a családi emlékezet szerint könyvekből szerezte meg.³ Egyelőre nincs megbízható adat arra, hogy hol és kitől tanult zongorázni, orgonálni, vezényelni. Rövid ideig Volkmann Róbert magántanítványa volt, hivatalos és szervezett zeneoktatásban sohasem részesült.⁴

1886. október 1-én, 28 évesen lett a Mátyás templom karnagya, s ezt az állást, melyre a *Stabat Mater* című terjedelmes, zenekari kíséretes kórusművével pályázott,⁵ 27 éven át, haláláig megtartotta. Működése során jelentős támogatást kapott a templom sokoldalúan tájékozott plébánosától, Bogisich Mihály cím-

¹ Az elterjedt helyesírással szemben kötőjel nélkül írandó, hiszen a Mátyás név itt nem patrocinium (nem Szent Mátyásra utal, hanem a magyar királyra). (A *Felelős szerk.*)

² Vavrinecz Ignác gyászjelentése alapján. OSzK, gyászjelentés-gyűjtemény.

³ Vavrinecz Veronika személyes közlése.

⁴ A Zeneakadémia és a Nemzeti Zenede évkönyveiben a beiratkozott növendékek között neve nem szerepel. Nem bizonyíthatók tehát sem a Pallas Nagylexikon, sem Wladár könyvének ilyen értelmű adatai, bár az utóbbi Vavrinecz kiadásában jelent meg. Vö. WLADÁR 31; a Zeneakadémia évkönyvei, 1882–1885 (korábban évkönyv nem jelent meg, de Vavrinecz neve a korábbi évek anyakönyveiben sem szerepel — Kissné Bognár Krisztina személyes közlése); a Nemzeti Zenede évkönyvei 1875–85.

⁵ WLADÁR 32.

zetes püspöktől.⁶ A munkatársi kapcsolat őszinte barátsággá fejlődött, Vavrincz fiának Bogisich lett a bérmaapja.⁷ Vavrincz 1898 után, az új plébános, Nemes Antal címzetes püspök kinevezése után is karnagyi beosztásában maradt. Állása eleinte csak névleges volt, mert akkor még folyt a templom Schullek Frigyes által vezetett rekonstrukciója, s a plébániai feladatokat, így a zenés miséket a helyőrségi Mária Magdolna-templom látta el. Vavrincz tényleges Mátyás templomi működése tehát csak 1893-ban, az újjáépítés befejezése után kezdődhetett meg.

Karnagyi tevékenysége mellett igazgatója volt a Magyar Zeneiskola várbeli tagozatának, majd ennek önállósulása után a Budavári Zeneiskolának. Más iskolában is tanított. Könyvekből elsajátított zeneelméleti ismeretei olyan alaposak voltak, hogy 1901-től megbízott, 1902-től kinevezett tanárként a Nemzeti Zenede zeneelmélet-, majd a tantárgy névváltozása után összhangzattan-tanára is volt, és tananyagát ének- és zeneelméleti könyvekben, ötkötetes összhangzattan-könyvben foglalta össze.⁸ Zenei tárgyú írásai, zenekritikái különböző folyóiratokban (Fővárosi Lapok, Zeneirodalmi Szemle) jelentek meg.

Könnyűkező, sokoldalú, termékeny zeneszerző volt.⁹ A komolyzene sok műfajában alkotott, de Táncos Pali álnéven még táncokat is írt.¹⁰ Műveinek stílusán a német romantika, részben a cseh zenekultúra hatása érezhető.¹¹ Egyházi műveire a vallásos szellemiséggel való teljes azonosulás és a megzenésített szövegek hangulatának ábrázolása jellemző. Alkotásai jól hangzóak, könnyen befogadhatóak, ugyanakkor igényesek; megszólaltatásukhoz technikailag, zeneileg jól képzett előadók szükségesek. Világi zeneműveit csak életének XIX. századra eső részében írta, a XX. században —kisebb daloktól, zongoraművektől eltekintve— már csak egyházzenet alkotott.

Műveit fia, Vavrincz Gábor foglalta rendszerbe,¹² számos műve az ő másolatában ismeretes. A műlistából kitűnik, hogy Vavrincz operákat is írt, de

⁶ Bogisich Mihály (1839–1919), r. k. pap, zeneszerző, zenei író. 1882–1898 között a Mátyás templom plébánosa. 1896-ban pristina c. püspök, 1901-ben prelátus. 1880-tól történelmi munkássága elismeréseként a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. 1897-ben megalapította az Országos Magyar Cecília Egyesületet (OMCE), melynek első elnöke lett. Egyházi zeneműveket, zenetörténeti dolgozatokat, imakönyveket írt. *Őseink buzgótsága* c. énekgyűjteménye a maga korában rendkívül népszerű volt. Ebben szerepeltek olyan, ma is használt népénekek, mint az *Ó, Uram, nem vagyok én méltó; Nyújtsd ki mennyből; Boldogasszony, Anyánk; Ah, hol vagy, magyarok*. MÉL (o. n.), MKL I. 886–887; SZINNYEI I. 118.

⁷ Vavrincz Veronika személyes közlése.

⁸ VAVRINECZ Mór: *Az énektan elmélete*. Budapest, 1903; Uő: *A zeneelmélet alapelemei. Bevezetés a gyakorlati összhangzattanba*. Szerzői kiadás, Győr, é. n.

⁹ Hagyatéka az OSzK Zenei osztályán, egyes művei kéziratái és másolatai a Mátyás templom kottatárában találhatóak. Kiadói: Schubert, Lipcse; Táborcsy, Budapest; Rózsavölgyi, Budapest; több műve saját kiadásában jelent meg. Egyházi művei közül csak kevés jelent meg nyomtatásban.

¹⁰ VAVRINECZ 1940, 18.

¹¹ Smetanához szívélyes személyes kapcsolat is fűzte. WLADÁR 32.

¹² VAVRINECZ 1940.

ezekkel csak külföldön ért el sikereket.¹³ Szimfonikus művei a Filharmóniai Társaság hangversenyein is elhangzottak. Kamarazenéjét is széles körben ismerték, magyar, német és cseh nyelven írt dalait rendszeresen előadták.¹⁴

Egyházzenei műveinek gerincét nyolc miséje képezi, ezek közül öthöz zenekari kíséretet is alkotott, háromhoz csak orgonakíséret társul.¹⁵ Miséi is nemzetközi sikert arattak.¹⁶ Legismertebb egyházi műve az *F-dúr Missa pastoralis*, a *Karácsonyi mise*.¹⁷ *Requiem*-jét barátjának, Anton Kouklnak, egyik fiatalkori operája (Svitava) szövegírójának elhunytá alkalmából vetette papírra. További nagyobb egyházzenei művei: *Stabat Mater*, *Christus-oratórium*, két *Te Deum*.

Mintegy nyolcvan motettát írt. Számos művét több alkalommal is átdolgozta.¹⁸ Alkotói módszerére jellemző, hogy —fia adatai szerint— a *Salve Regina* antifónát három, egymástól teljesen eltérő módon egyetlen nap alatt zenésítette meg.¹⁹ Az *O sacrum convivium* és az *O salutaris hostia* motettákat is ugyanazon a napon írta.²⁰

1906-ban, 20 éves karnagyi működése alkalmából X. Pius pápa a *Pro Ecclesia et Pontifice* kitüntetést adományozta Vavrinecznek.

Akik ismerték, jóindulatú, segítőkész emberként jellemezték.²¹ Nem véletlen, hogy az akkor még nem koedukált Nemzeti Zenedében mindig a leányosztályok oktatását bízták reá. Kollegialitásáról tanúskodik az az 1900-ból származó szórólap, amely egy jótékonysági hangverseny műsorát tartalmazza „a közajátosság emelésére és a templom zene-alapja számára”. A hangverseny közvetlen célja az volt, hogy bevételével a templom ének- és zenekarának nyugdíjalapot létesítsenek.²²

Sajnálatosan fiatalon, 55 éves korában hunyt el, súlyos betegségben. Működésének égi jutalma, hogy 1913. augusztus 16-án, Nagyboldogasszony napja,

¹³ Madách *Az Ember tragédiája* nyomán írt *Éva* c. operáját sajnos sohasem adták elő. ZL 1965 III. 581.

¹⁴ VAVRINECZ 1940, 41–42.

¹⁵ A zenei lexikonok (ZL 1965, BROCKHAUS) csak az öt zenekari miséről emlékeznek meg.

¹⁶ VAVRINECZ 1940, 41–42.

¹⁷ A régi várbeli hívek a karácsonyt el sem tudták képzelni ennek meghallgatása nélkül. Népszerűségének valószínű oka a benne hallható sokféle hangulati elem, többek között egy egyedülálló hangszerelési ötlet: a *Benedictus*-ban három összehangolt kolomp szerepel. Későbbi idők karnagyainak zenei ízlése ezt a művet mellőzni igyekezett, de a várbeli hívek makacs ragaszkodása, nemegyszer kifejezett nyomása mégiscsak elérte a mű előadását. Be kell látnunk, a Karácsonyi mise hozzátartozik a Mátyás templomhoz!

¹⁸ Néhány kompozícióját több szövegre is alkalmazta, és ugyanazt a szöveget többször is megzenésítette. Így ma 80 különböző zenei anyagra, de esetenként azonos szövegre, és 77 különböző szövegre, de esetleg azonos zenei anyagra írt műve ismeretes. Hat mű szerzősége bizonytalan.

¹⁹ Ezekon kívül a művet még egy negyedek változatban is megkomponálta.

²⁰ A MUNKANAPLÓ-ban egyik mű előadása sem szerepel.

²¹ „Mint ember szeretetreméltó kedves egyéniség volt, akitől a művészbereket annyira jellemző «splendid isolation» gyakorlata mindig távol állott.” JÁROSY Dezső: „Vavrinecz Mór halála”, *Katolikus Egyházi Zeneközlöny* XX (1913) 8–9. szám, 125. (A Szerk.)

²² A szórólap lelőhelye a Mátyás templom archívuma. A hangverseny fő műsorszáma Astorga *Stabat Mater*-e volt.

Szűz Mária Mennybevételének ünnepe, a templom búcsúnapja utáni éjszakán egy órakor halt meg.²³ Sírja a Farkasréti temetőben található.

Emlékét a Mátyás templom a továbbiakban is ápolta, művei rendszeresen műsoron maradtak. 1963-ban, halálának 50. évfordulóján a templom kórusán vörös márvány emléktáblát helyeztek el. Requiemje, Te Deum-a a templom együttesének előadásában lézerlemezen is megjelent. Születésének 100., majd 150. évfordulójáról ünnepi miséken, műveinek előadásával emlékeztek meg.

Vavrinecz 1909 és 1913 között vezetett munkanaplója

Vavrinecz saját Mátyás templomi működéséről részletes munkanaplót vezetett, ez azonban jórészt elpusztult vagy talán lappang valahol, csak a VII. kötete került elő a templom archívumából.²⁴ E kötetben Vavrinecz utolsó munkaévei szerepelnek, de itt található utódai, Hoppe Rezső és Sztojanovits Jenő első éveinek működési naplója is. A kötet jól tükrözi Vavrinecz ízlését és a kor egyházzenei gyakorlatát, ezért tartalmát az alábbiakban összefoglalóan ismertetjük.

A napló kisalakú, kemény, pepita fedelű, vonalas iskolai füzet, Vavrinecz sajátkezű, magyar nyelvű kézírásával, oldalszámozás nélkül. A címlapon két címke: felül egy kisebb, rajta a felírás fekete tintával: „Repertoár 1909–1914”, alatta egy nagyobb, rajta Sugár Viktor²⁵ kézírásával: „VII. könyv. A VI. hiányzik. 1909–1914.”²⁶ Valószínű, hogy a naplót Vavrinecz nem folyamatosan vezette, hanem időnként, egy lendülettel írt be nagyobb szakaszt, mert sok helyen halványan, ceruzával fogalmazta meg a műsort, és később tintával írta rá a végső szöveget. A két bejegyzés néha egymástól eltér. Az írásmód és a tinta színének változása teszi lehetővé az egyes szakaszok elkülönítését.

A karnagy az 1909-es év repertoárját a füzetben külön is összefoglalta. Valószínű, hogy emlékezetből írta le, mert számos olyan művet is beleírt, melyeket a dátum szerinti felsorolás alapján sem abban az évben, sem a naplóban szereplő későbbi években nem adtak elő. E felsorolásban 33 teljes mise és Vavrinecz számozása szerint 96 rövidebb mű szerepel.²⁷

²³ Felesége feljegyzése a *Veritas mea* motetta kéziratán.

²⁴ Korábban Vavrinecz Veronikának még módja volt betekinteni a többi kötetbe.

²⁵ Sugár Viktor (1872–1942) orgonaművész, karmester. Tüzértiszt volt, katonai tevékenysége mellett orgonálni tanult, és később a Nemzeti Zenede tanára lett. A Mátyás templom karnagyként vált kora zenei életének vezető egyéniségévé. 1913-ban organológiai könyvet adott ki. MKL XII. 384–385, RÉVAI XVII. 203, ZL 1965 III. 423. A Mátyás templomnak két orgonát is tervezett. SUGÁR 19–20, VÁRHELYI 61.

²⁶ A továbbiakban: MUNKANAPLÓ.

²⁷ Egyes művek előtt —ma már érthetetlen módon— nincs sorszám, így a listában 102 mű címe olvasható. A listát áttekinthetlenné teszi, hogy egy-egy mű több címmel is szerepelhet. Az sem tűnik ki, hogy a több feldolgozásban is megírt szövegek közül mikor melyiket adták elő.

Az összefoglaló miserepertoárjában a reneszánsz polifóniát Pitoni egyetlen műve képviseli,²⁸ a bécsi klasszikusok közül csak Mozart szerepel, két misével. A romantika jelentős szerzői közül Schubert két kompozícióját, valamint Liszt *Koronázási misé*-jét találjuk a jegyzékben. A többi mise a századforduló egyházi zenéje. Az ismertebb hazai kortárs szerzők közül Beliczay Gyula²⁹ (1 mise), Demény Dezső³⁰ (2), Seyler Károly³¹ (1) és Zsaskovszky Endre³² (2) szerepel, a külföldieket Perosi³³ (1) és Filke³⁴ (2) képviseli. A listát ma már csaknem tel-

²⁸ Giuseppe Ottavio Pitoni (1657–1743) olasz egyházi zeneszerző, a Palestrina utáni korszak jelentős alkotója volt. Több száz misét és több száz egyéb egyházzenei művet alkotott. Számos, több kórusra írt miséje között 48 szólamú, 12 kórusra írt darab is van. Művei ma is gyakran hallhatók. BROCKHAUS III. 124, ZL 1965 III. 126., ZL 1930 II. 345. (Pitoni tehát valójában már nem a reneszánsz polifónia, hanem a retrospektív *prima prattica* képviselője volt. *A Szerk.*)

²⁹ Beliczay Gyula (1835–1893) zeneszerző. Zenei tanulmányaival párhuzamosan mérnöki tanulmányokat is folytatott Bécsben, majd ugyanott vasúti mérnök lett, később Pesten az Államvasutak főmérnökeként működött. Nyugdíjazása után a Zeneakadémián elmélettanár. A szimfonikus zene minden műfaját művelte, művei részben külföldi kiadásokban, Julius von Beliczay néven jelentek meg. Evangélikus vallása ellenére katolikus egyházzent is alkotott. *Ave Maria*-ját I. Ferenc Józsefnek ajánlotta, akitől ezért kitüntetést kapott. Saját korának legnépszerűbb zeneszerzői közé tartozott, műveit világszerte játszották. Legismertebb műve, az *F-dúr mise* folyamatosan műsoron van, világi műveit újabban ismét előadják, felvételek is készülnek ezekről. BROCKHAUS I. 169, MÉL, SZINNYEI I. 791–792, ZL 1930 I. 97, ZL 1965 I. 219.

³⁰ A nevek után zárójelben megadott szám a továbbiakban a repertoárban szereplő műveik számát jelöli. Demény Dezső (1871–1937) r. k. pap, pápai kamarás, zeneszerző, karmester, a budapesti Szent István-bazilika karmestere. Az Országos Magyar Cecília Egyesület (OMCE) elnöke, a Zeneakadémia tanára volt. Világi és egyházi zeneműveket írt, népdalokat dolgozott fel, egyházi énektárat adott ki. Kiváló hangversenykalauzt állított össze. Egyházi zeneművei közül kiemelkedik 10 miséje. BROCKHAUS I. 421, MÉL, MKL II. 570, SZINNYEI II. 766, ZL 1930 I. 216, ZL 1965 I. 467. *A Szegedi mise* a szegedi Fogadalmi templom felszentelésére kiírt pályázaton Dohnányi miséjével megosztott első díjat nyert. DEMÉNY—MESZLÉNYI: *Hangversenykalauz*. Rózsavölgyi és Társa, Budapest 1937–38. II. 199; TARNÓCZI János: *A Szent István Bazilika éneklő kövei*. Budapest 1938. 110–111.

³¹ Seyler Károly (1815–1882) atyja, Seyler József beosztását örökölve az esztergomi bazilika karmestere volt. Az esztergomi bazilika felszentelésére ő írta a szentelési antifónákat és Liszt *Esztergomi misé*-jéhez a változó részeket. Kora közismert zeneszerzője volt, művei külföldön is sikert arattak. Több száz művének egy része még kiadatlan. BROCKHAUS III. 356, MÉL, MKL XII. 101, SZINNYEI XII. 965–966, ZL 1930 II. 497–498, ZL 1965 III. 361. Egyházi művei közül néhánynak kéziratát a Mátyás templom archívumában található. Róla ld. WATZATKA Ágnes: „Az «esztergomi művészi világ fejedelme»: Seyler Károly (1815–1884)”, *Magyar Egyházzene* XV (2007/2008) 257–268.

³² Zsaskovszky Endre (1824–1882) egyházi zeneszerző, orgonaművész, az egri székesegyházban működött. Korának legkiválóbb orgonaművészei közé tartozott, ő írta az első magyar nyelvű orgonaiskolát. Számos egyházi zeneművet írt. Bátyjával, Zs. Ferencsel, az egri székesegyház karmesterével közösen énekeskönyveket is kiadtak, ezeket a *Szent Vagy, Uram!* megjelenéséig általánosan használták. BROCKHAUS III. 722, MÉL, MKL XV. 628–629, SZINNYEI XIV. 1924, ZL 1930 II. 757, ZL 1965 III. 726. Bátyjáról ld. WATZATKA Ágnes: „Zsaskovszky Ferenc és az egri zenei élet virágkora a XIX. század második felében”, *Magyar Egyházzene* XIV (2006/2007) 259–282.

³³ Lorenzo Perosi (1872–1956) r. k. pap, egyházi zeneszerző. A velencei Szent Márk-székesegyház, majd a vatikáni Sixtusi kápolna énekkarát vezette. Nagyszámú egyházi művet, köztük 40 misét alkotott. Művei ma főleg Olaszországban hallhatók, de világszerte ismertek. BROCKHAUS III. 103, ZL 1930 II. 332, ZL 1965 III. 103–104.

jesen ismeretlen magyar és külföldi szerzők, Brosig³⁵ (2), Clement Károly³⁶ (2), Fránek Gábor³⁷ (1), Habert³⁸ (1), Hemerka Ulrik³⁹ (1), Horák⁴⁰ (1), Moyzes Miklós⁴¹ (1), Schweitzer⁴² (2), Stehle⁴³ (1) miséi teszik teljessé. Ez utóbbiak nevei ma már csak lexikonadatok, vagy még ott sem fordulnak elő. Természetesen Vavrincez műsorán tartotta saját öt, zenekaros miséjét és Requiemjét is.

³⁴ Max Filke (1855–1911) német zeneszerző, a boroszlói székesegyház főzeneigazgató karnagya volt. Egyházi és világi kórusműveket írt, korának modernebb irányzatait követve. Miséi nem csak saját korukban voltak népszerűek, de jelenleg is világszerte hallhatók. ZL 1930 I. 305, ZL 1965 I. 626.

³⁵ Moritz Brosig (1815–1887), német egyházi zeneszerző, karmester, a boroszlói székesegyház főzeneigazgató karmestere volt. Egyházi zeneműveket írt, műveit ma már nem adják elő. ZL 1930 I. 132, ZL 1965 I. 302.

³⁶ Clement Károly (1876–1935) zenei tanulmányai mellett tisztviselői pályát választott, a Földművelésügyi Minisztériumban miniszteri osztálytanácsosként dolgozott. Színpadi és kamarazenei művei mellett egyházi műveket is írt. Baleset következtében jobb karja megbénult, zenélni nem tudott, ezért öngyilkos lett. ZL 1930 I. 176, ZL 1965 I. 388. Műveit Sugár Viktor különösen nagyra értékelte és rendszeresen előadta, minthogy azonban egyházi részről szigorú figyelmeztetést kapott, hogy egy öngyilkos zeneszerző művét templomban nem adhatja elő (SUGÁR Viktor: *Munkanapló* XVI. kötet, 1935, o. n.), Clement nagymiséjét álnéven, Selmeczy K. János műveként tartotta továbbra is a Mátyás templom műsorán (*Uo.*, XVIII. kötet, 1937). Sugár hosszabban is megemlékezik barátja halálának körülményeiről, a Munkanaplóba pedig beragasztotta *Az Est* 1935. jan. 12-i, szombati számának tudósítását Clement haláláról.

³⁷ Fránek Gábor (1868–1930) zeneszerző 30 éven keresztül a győri székesegyház karnagya volt. Színpadi műveket, világi és egyházi kórusműveket, többek között miséket is alkotott. Művei ma már ismeretlenek. BROCKHAUS I. 608, MÉL, ZL 1930 I. 342, ZL 1965 I. 659. Néhány művének kéziratát a Mátyás templom archívumában találhatók.

³⁸ Johann Evangelist Habert (1833–1896) csehországi születésű osztrák zeneszerző és orgonaművész. Gmundenben volt orgonista, majd karmester. A német Cecilia Egyesület alapítója, harcos ceciliánus. Számos orgonaművet, egyházi kórusművet, köztük miséket is írt, de elméleti műveket, iskolákat is alkotott. Egyházzenei folyóiratot szerkesztett. Művei ma már ismeretlenek. ZL 1930 I. 423, ZL 1965 II. 102.

³⁹ Hemerka Ulrik (1862–1946) Prágában tanult, majd Kassán a színház és a székesegyház karmestereként működött. Világi és egyházi műveket, köztük miséket, egyaránt alkotott. Gounod mintájára Bach c-moll prelúdiumához ő is *Ave Maria* szöveggel írt dallamot. MKL IV. 752–753, ZL 1930 I. 472, ZL 1965 II. 186.

⁴⁰ Wenzel Emanuel Horák (1800–1871) cseh zeneszerző és orgonaművész Prágában egyházi karmesterként és orgonaművészként működött, a Týn templom zenei vezetője is volt. Világi és egyházi kórusműveket, köztük miséket írt, melyeket saját korukban nagyra értékelték, ma azonban már csak Csehországban hallhatók. MKL V. 25, ZL 1965 II. 219. Online: *Österreichisches Musiklexikon*, <http://www.musiklexikon.ac.at/ml?frames=yes>, utolsó megtekintés 2013. július 18. Számos műve található magyarországi székesegyházak kottatáraiban.

⁴¹ Moyzes Miklós (Mikulás) (1872–1944) zeneszerző, orgonaművész. Budapesten tanult, Egerben, Nagyváradon, majd Eperjesen működött mint zenetanár, zeneiskolai igazgató. A szlovákok is sajátjuknak tartják. ZL 1965 II. 642.

⁴² Johann Schweitzer (1831–1882) német zeneszerző, karmester Freiburgban működött. Műveit már csak hazájában játsszák. Andreas WEISSENBACH: *Sacra Musica. Lexikon der katholischen Kirchenmusik*. Augustinus, Klosterneuburg bei Wien 1937. 358.

⁴³ Gustav Eduard Stehle (1839–1915) német zeneszerző, karmester, orgonaművész a szentgalleni székesegyház zeneigazgatója, karmestere volt, számos misét, egyházi és világi kórusműveket, orgonaműveket írt. Műveit ma már nem játsszák. ZL 1930 II. 526, ZL 1965 III. 400.

Az 1909-es összefoglalásban a rövidebb művek („Betétek”) közel fele Vavrinecz műve, itt összesen 53 művét sorolja fel. Az egyes műveket szövegük kezdete alapján, ábécérendben közli, s —ha nem saját művéről van szó— a cím végén gyakran zárójelben közli a szerző nevét.⁴⁴ Vavrinecz első plébánosának, Bogisich Mihálynak 12 népének-feldolgozását külön csoportban vette bele a listába. A külföldi szerzők közül a reneszánsz polifóniát Palestrina *Popule meus*-a képviseli, és a stílusát követő Pitoni és Durante⁴⁵ 1–1 darabja. A barokkból Astorga⁴⁶ (*Stabat mater*) és Pergolesi (*Stabat mater*), a bécsi klasszikusok közül Mozart (*Ave verum*) és Preindl,⁴⁷ a romantika szerzői közül Cherubini, Führer,⁴⁸ Gounod, Hummel,⁴⁹ Liszt, Massenet, Saint-Saëns, Tosti⁵⁰ és Kosch-Helmesberger⁵¹ (1), szerepel 1–1 művel. A hazai szerzőket —Vavrineczen kívül— Bogisich (1), Demény (2), Hoppe Rezső (3), Kasics Oszmán (1), Paradeiser (2), Szabó Xav. Ferenc⁵² (3), Szautner⁵³ (1), Szemethy (1), Szupper⁵⁴ (2), Váray Ferenc⁵⁵ (1) képviseli.⁵⁶ Előadták Erkel *Himnusz*-át és Bogisich *Királyhimnusz*-át is.

⁴⁴ Ezt azonban főleg csak a külföldi szerzők esetében teszi, magyar szerzők neve (pl. Hoppe Rezső, Demény Dezső, Szabó X. Ferenc) gyakran nem szerepel, csak a részletes naplóból derül ki. A magyar szerzők művei után zárójelben „A:” és egy szám látható, mely arra a keménypapír borítóra írt jelzetest jelenti, melyben a szólamokat a Mátyás templom kottatárában tárolták. A rendszerezést tovább nehezíti, hogy Vavrinecz nem minden esetben jelzi külön azokat a szövegeket, melyeket ő is és mások is megzenésítettek.

⁴⁵ Francesco Durante (1684–1755) nápolyi zeneszerző egyházi zenéjében Palestrina stílusát követte. 62 kötetnyi egyházi és világi műve a párizsi Conservatoire könyvtárában található. BROCKHAUS I. 476, ZL 1930 I. 247–248.

⁴⁶ Emanuele Astorga (1680–1757) olasz zeneszerző legismertebb műve az 1707-es *Stabat mater* négy szólamú kórusra, vonóskarra és basso continuóra. BROCKHAUS I. 77, ZL 1930 I. 52, ZL 1965 I. 99.

⁴⁷ Joseph Preindl (1756–1823) osztrák zeneszerző, karmester a bécsi Szent Péter-plébániatemplom, majd a Szent István-dóm karnagya. Egyházi zeneműveket, zongoraműveket alkotott, elméleti műveket is írt. Korának elismert, tekintélyes zeneművésze volt, Bécs díszpolgárává is megválasztották. Ez a *Lamentációk* címlapján (Haslinger, é. n.) is olvasható. ZL 1965 III. 149.

⁴⁸ Robert Führer (1807–1861) osztrák zeneszerző és orgonaművész Prágában született, a prágai székesegyház orgonaművésze, majd karmestere volt. Később nyugtalan, kóbor életet élt, Bajorországban, Ausztriában sok helyen működött, majd Bécsben telepedett le. 100 misét, egyéb egyházi műveket és orgonadarabokat is írt. Műveit Csehországban ma is rendszeresen előadják. ZL 1930 I. 354, ZL 1965 I. 681.

⁴⁹ Johann Nepomuk Hummel (1778–1837) saját korában világhírű zeneszerző volt, kora legnagyobb zongoravirtuózának tartották. Mozart és Salieri tanítványa, majd Kismartonban Haydn helyettese. Hangversenykörútjai során Pesten is vendégszerepelt. Stuttgartban, majd Weimarban főzeneigazgató. Minden műfajban alkotott, egyházzeneje mindig is ismert volt, újabban világi műveit is egyre gyakrabban játsszák. BROCKHAUS II. 203, ZL 1930 I. 493, ZL 1965 II. 231. Ld. SZEFECSIK Zsolt: „Johann Nepomuk Hummel egyházzeneje”, *Magyar Egyházzene* VIII (2000/2001) 353–360.

⁵⁰ Francesco Paolo Tosti (1846–1916) olasz zeneszerző és énekpedagógus, olasz és angol nyelvű dalok szerzője. ZL 1930 II. 619, ZL 1965 III. 532.

⁵¹ Albin Kosch-Helmesberger osztrák zeneszerző. Életrajzáról többet nem sikerült megtudni. A Bárdos Archivumban található évszám nélkül egy körlevél, melyben Bárdos Lajos óva inti az egyházkarnagyokat Kosch *Tantum ergo* c. művének előadásától.

⁵² Szabó Xavér Ferenc (1846–1911) zeneszerző, a Zeneakadémia tanára. Minden műfajban alkotott, egyházi művei is vannak, művei azonban nem jelentősek. BROCKHAUS III. 429, ZL 1930 II. 548, ZL 1965 III. 433. Néhány művének kézirata a Mátyás templom archívumában fellelhető.

A részletes munkanapló alapján megállapítható, hogy az énekkar minden vasár- és ünnepnap énekelt, ádvent és nagyböjt kivételével zenekari kísérettel. Ez évi mintegy 80 szereplést jelentett, minthogy olyan alkalmakról is zenés misével emlékeztek meg, mint Erzsébet királyné meggyilkolásának (szeptember 10.), V. Ferdinánd halálának (július 1.), az 1848-as törvények szentesítésének (április 11.), Ferenc József koronázásának (június 8.) évfordulója, Ferenc József születés- (augusztus 18.) és névnapja (október 4.). Sem nyári, sem téli szünetet nem tartottak, az együttesnek hagyományosan évi egyetlen szabadnapja volt, az akkor még csütörtöki munkaszüneti nappal és körmenettel ünnepelt Űrnapja utáni vasárnap.⁵⁷ A szerepléseket szinte minden alkalommal maga Vavrincez vezette, csak ritkán engedte át az irányítást helyettesének, Hoppe Rezsőnek, aki mindenben jól használható, rutinos szakembernek bizonyult: ha kellett, vezényelt (saját szerzeményeit mindig maga vezényelhette), orgonált, vagy akár a basszus szólót énekelte.⁵⁸ Hoppe helyettese az orgonálásban Paradeiser Károly volt. Olykor Karácsonyi István is vezényelt.⁵⁹

⁵³ Szautner Zsigmond (1844–1910) zeneszerző, karmester. Zenei tanulmányaival párhuzamosan jogi tanulmányokat is folytatott. Vavrincez elődjeként a Mátyás templom, majd a Belvárosi templom karmestere, egyben a Zeneakadémia tanára is volt. Egyházi zeneműveket is írt, ezek ma már ismeretlenek. Orgonistaként utóromantikus szerzők (Guilmant, Widor, Reger, Bossi, Dubois) számos orgonaművét ő mutatta be Magyarországon. Néhány kórusműve kézírata a Mátyás templom archívumában van. BROCKHAUS III. 435, MKL XII. 631–632, ZL 1930 II. 550–551, ZL 1965 III. 437.

⁵⁴ Szupper Alfréd (1856–1943) egyházi zeneszerző, karmester bécsi tanulmányai után Csornán a premontrai intézet tanára, karmestere volt. Egyházi kórusokat, zongoraműveket írt, ezek ma már csak ritkán hallhatók. MKL XIII. 515, SZINNYEI XIII. 1767–1768, ZL 1930 II. 586, ZL 1965 III. 474. Néhány művének kézírata a Mátyás templom archívumában található.

⁵⁵ Váray Ferenc (?–1884) eleinte mint énekes működött. 1862–1884 között a Mátyás templom zenei vezetője (1874-től, az átépítés kezdetétől a Mária Magdolna-templomban). Mátyás templom, HISTORIA DOMUS, o. n.; NÉMETH AMADÉ: *Erkel Ferenc életének krónikája*. Zeneműkiadó, Budapest, 1973. 49, 51, 55; SUGÁR 9; VÁRHELYI 60.

⁵⁶ Kasics, Szemethy életrajzát nem sikerült felderítenünk. Viszont két Paradeiser névvel is találkozunk a Mátyás templom kórusának történetében: Dr. Paradeiser Károly volt Hoppe helyettese az orgonálásban, Paradeiser János pedig 1914-től a kottatáros volt. MUNKANAPLÓ.

⁵⁷ Vavrincez ezeket a vasárnapokat használta fel vendégszerepléseinek lebonyolítására. L. MUNKANAPLÓ.

⁵⁸ Hoppe Rezső (1866–1927) zeneszerző, zenetanár, karmester, orgonaművész pedagógiai tanulmányai mellett a Zeneakadémiát is elvégezte, polgári iskolai igazgató is volt. Vavrincez Mór mellett a Mátyás templom másodkarmestere, orgonaművésze. Világi és egyházi kórusműveket írt, a *Zeneközlöny* folyóirat társszerkesztője volt. Vavrincez halálától Sztojanovits kinevezéséig a Mátyás templom zenei vezetője. 40 évig a Budai Dalárda karmestere. Világi és egyházi kórusműveket, elméleti műveket írt. BROCKHAUS II. 191, MKL V. 24–25, ZL 1930 I. 486, ZL 1965 II. 218. Néhány egyházi kórusművének kézírata a Mátyás templom archívumában van.

⁵⁹ Karácsonyi István (?–?) 1914 és 1915 között, majd 1919 és 1925 között az Operaház korrepetitora volt, de karmesteri feladatokat is bízta rá. 1923. márc.18-án ő vezényelte Maillart: A remete csengettyűje c. vígoperájának felújítását, 1922-ben és 1923-ban rendszeresen vezényelte Bizet Carmenjét, 1923-ban, '24-ben és '25-ben pedig a Mozart zenéjére készült, „*Amor játékai*” című balett előadásait. Polgári foglalkozása is volt, mert az operaházi irodalomban Dr. Karácsonyi néven szerepel. Néhány egyházi művének kézírata a Mátyás templom archívumában található. STAUD Géza et al. (szerk.): *A Budapesti Operaház 100 éve*. Zeneműkiadó, Budapest 1984. 455, 498; *A Magyar*

A szólisták is csaknem mindig azonosak voltak, gyakran ugyanazon a misén egy hangfajban több szólista is szerepelt, bizonyára azért, hogy így többen juszanak fellépti díjhoz. Az állandó szólisták között találjuk Vavrineczné olsvai Farkas Ilonát (szoprán), őt Vavrinecz a „Vavrineczné”, „feleségem”, „kedves feleségem” nevekkkel jelzi. Rajta kívül szinte minden vasárnap szoprán szólót énekelt Lángné Brunner Irén is.⁶⁰ Az alt szólista Unghváry Eszter, később Durigo Ilona⁶¹ volt, a tenor szólót Juhász Ferenc,⁶² a basszus szólót Várady Sándor,⁶³ később ifj. Ódry Lehel⁶⁴ énekelt. A szereplő szólistákra néha csak rövidítésekből lehet következtetni. Különös szokás volt, hogy egyes népekeket valamelyik szólista egyedül, szólószámként adott elő, általában orgonakísérettel.⁶⁵ Vavrinecz az orgonistát ritkán említi, ilyenkor Hoppe vagy Paradeiser, ritkábban Karácsonyi, Brunner Ilona, egyszer Jandl Béla neve szerepel.⁶⁶

A munkanaplóban a dátumok mellett az ünnep neve is olvasható, például nagyböjt III. vasárnapja, ötvenedvasárnap. Az ünnep neve mellett az előadott mise szerepel, az alatta lévő sorban pedig két motetta, ezek közül legalább az egyik Vavrinecz műve. Ezeket graduále és offertórium gyanánt adták elő. A szövegek legfeljebb a nagy ünnepeken (karácsony, húsvét, áldozócsütörtök, pünkösd) feleltek meg az ünnep propriumának (akkor sem mindig), kiválasztásuk egyébként teljesen ötletszerű, esetleg az ünnep jellegéhez alkalmazkodtak. Például az *Ave Maria* a Mária-ünnepeken hangzott el, 1911 húsvétján pedig két

Királyi Operaház Évkönyve 50 éves fennállása alkalmából. A Magy. Kir. Operaház igazgatósága kiadása, é. n. [1935] 110; *Operaház műsora.* Gépírat, II/122, 123, 124, 125. Országos Széchényi Könyvtár Színházi Osztály.

⁶⁰ Vavrinecz körül három Brunner hölgy is tevékenykedett: Lángné Brunner Irén szoprán szólista, Grimmné Brunner Margit, aki időnként szintén énekelt szoprán szólót, s Brunner Ilona, aki orgonált.

⁶¹ Durigo Ilona (1881–1943) énekesnő korának legnagyobb mezzoszopránjai közé tartozott. Pályafutását a Mátyás templom szólistájaként kezdte, majd világgjáró opera-, oratórium- és dalénekesnő lett, a legnagyobbakkal együtt lépett fel. A zürichi konzervatórium tanára volt, később hazatért Budapestre. Művészetét hanglemezek is megörökítették. BROCKHAUS I. 477, ZL 1930 I. 248, ZL 1965 I. 522.

⁶² A Brunner hölgyek, Unghváry Eszter és Juhász Ferenc életrajzi adatait nem sikerült felderíteni.

⁶³ Várady Sándor (1865–1913) operaénekes, az Operaháznak megnyitásától kezdve tagja, a Mátyás templomnak is basszus szólistája volt. Opera-szövegkönyveket is fordított. ZL 1965 III/575.

⁶⁴ Ifj. Ódry Lehel (1871–?) az Operaház kiváló énekesének fia, festőművész csak templomi vagy jótékony célú előadásokon vállalt énekesi szereplést. ZL 1930 II. 254, ZL 1965 III. 15. A Mátyás templomban 15 éven keresztül, 1909-től 1924-ig működött.

⁶⁵ A *Boldogasszony Anyánk* és az *Ah, hol vagy magyarok* Bogisich harmonizálásában, Vavrinecz hangszerelésében, zenekari kísérettel hangzottak el.

⁶⁶ Jandl Béla (1886–1915) zeneszerző, énektanár Sztojanovits Jenő mellett a budapesti Szent István-bazilika helyettes karnagya és kántora volt. Emellett iskolai énektanár és az Acélhang valamint a Polgári Dalárda karmestere. Világi és egyházi kórusműveit országszerte sikerrel adták elő. Sztojanovits családi kapcsolatba is került, egyik leányát, Editet vette feleségül. Az első világháborúban be kellett vonulnia, az orosz frontra vezényelték, orosz fogságba került, ahol fiatalon, 29 éves korában, tisztázatlan körülmények között hunyt el. MKL V. 577. Özvegye még az 50-es években is a Mátyás templom kórusában énekelt. (L. az 1952-ben, Bárdos Lajos 10 éves Mátyás templomi működése alkalmából készült köszöntő kéziratot, melyet az ének- és zenekar tagjai, köztük Jandlné is, aláírtak. Bárdos Archivum.)

Haec dies hangzott el, graduáléra Vavrinecz, offertóriumra Demény műve. 1910 fehérvasárnapján graduáléra a *Regina caeli*, offertóriumra a *Salve Regina* volt műsoron, mindkettő Vavrinecztól. Introitus, kommúnió a naplóban sohasem szerepel. Az akkori liturgikus rend szerint az istentiszteletek délelőtt voltak, az egyes ünnepeken általában ugyanazok a művek hangzottak fel. Nagypénteken délután minden évben egyházzenei áhítat volt a Fájdalmas Szűzanya tiszteletére, mindig csaknem ugyanazzal a műsossal. Vavrinecz ezen utolsó éveinek programja tehát meglehetősen egyforma, csak a karnagy újabb és újabb műveinek bemutatása jelentett változatosságot.

Az énekkar a négy és fél év alatt összesen 362 alkalommal szerepelt, ebből 285 alkalommal zenekari kísérettel. Az egyes művek előadásának gyakoriságát az alábbiakban összegezzük.

A teljes misék közül Vavrinecz művei szerepeltek a leggyakrabban.⁶⁷

az előadások száma	cím	az előadások száma	cím
40	Esz-dúr mise	18	Karácsonyi mise
36	D-dúr mise	13	Requiem
29	c-moll mise	1	Nagycsütörtöki mise
26	e-moll mise		(orgonakísérettel)

Az összes, 362 előadás közül 163 alkalommal, az esetek 45%-ában szerepelt Vavrinecz miséje, a 285 zenekaros miseelőadásból 162 alkalommal (57%) játszották az ő művét. Nagy ünnepeken, jelentős eseményeken általában az ő kompozíciói voltak műsoron. A többi mise megoszlása:

az előadások száma	cím	az előadások száma	cím
27	Beliczay: F-dúr mise	6	Filke: e-moll mise
19	Schweitzer: d-moll mise	5	Schweitzer: g-moll mise
17	Mozart: B-dúr mise	4	Clement: C-dúr nagymise
15	Stehle: Missa Salve Regina	4	Demény: G-dúr mise
13	Schubert: G-dúr mise	4	Pitoni: G-dúr mise ⁶⁸
10	Demény: E-dúr mise	3	Frának: C-dúr mise
8	Filke: d-moll mise	3	Zsaskovszky E.: D-dúr mise
7	Brosig: e-moll mise	2	Horák: d-moll mise
7	Perosi: Missa Patriarchalis	2	Schweitzer: G-dúr mise
7	Zsaskovszky E.: B-dúr mise	1	Demény: e-moll mise
6	Brosig: f-moll mise	1	Filke: g-moll mise

Ezek szerint a további 14 szerző 22 miséje 171 alkalommal volt hallható. Ez csak nyolc előadással több, mint Vavrinecz miséié.⁶⁹ Teljes gregorián misét egyetlen alkalommal sem énekeltek.⁷⁰

⁶⁷ A jelzett időben csak az 5 zenekaros mise és a *Requiem* volt műsoron, egyszer pedig az orgonakíséretes *Nagycsütörtöki mise*; Vavrinecz két további orgonakíséretes miséjét nem tűzte műsorra.

⁶⁸ Pitoni miséje csak nagycsütörtökönként, az orgona elhallgatása után, a Credótól hangzott el, addig rendszerint a Beliczay-mise Kyriéjét és Glóriáját játszották.

Vavrinecz motettái énekkarra vagy csak szólóénekekre írt művek, szinte kivétel nélkül zenekari kísérettel. A motetták és a misék eredeti hangszerelése teljesen egyforma, a Mátyás templom akkori zenekarának szólambeosztása szerint: 2 klarinét, 2 kürt, egy pár üstdob, orgona, vonósok. Az énekkar leggyakrabban vegyeskar, ritkán csak szoprán, alt és tenor szólammal, néhány esetben nőikar. Az orgonaszólam kidolgozására Vavrinecz nagy gondot fordított, gyakran maga írta le. Az előadott művek:

az előadások száma	cím
27	Os iusti (S és Bar szóló, zenekar, orgona)
24	Ecce sacerdos (énekkar, orgona)
21	Beatus vir (énekkar-zenekar, orgona)
18	Salve Regina I-IV (női kar, zenekar, orgona)
16	Iustus ut palma (S szóló, zenekar, orgona)
15	Afferentur (női kar, zenekar, orgona)
15	Deus firmavit (A és Bar szóló, zenekar, orgona)
15	Veritas mea (S v. T szóló, zenekar, orgona)
14	Miserere (énekkar és orgona)
14	Regina caeli II (női kar, zenekar, orgona)
13	Benedicta es tu Virgo Maria (S és T szóló, zenekar, orgona)
12	Tantum ergo (női kar, zenekar, orgona)
10	Angelus Domini nuntiavit (S-A-T-B szóló, zenekar, orgona)
10	Tui sunt caeli (T szóló, énekkar, zenekar, orgona)
10	Viderunt omnes (S-T szóló, énekkar, zenekar, orgona)
9	Alleluia ascendit (A-T szóló, zenekar, orgona)
9	Benedicite Dominum (T szóló, énekkar, zenekar, orgona)
9	Diffusa est gratia (S szóló, énekkar, zenekar, orgona)
9	Iustorum animae (S szóló, zenekar, orgona)
9	Magyarok Nagyasszonyához (S-T szóló, zenekar, orgona)
8	Confirma hoc Deus (énekkar, zenekar, orgona)
8	Inveni David (B szóló, zenekar, orgona)
8	Magyarok Nagyasszonya (S-T szóló, zenekar, orgona)
7	Exsultabunt (S-T szóló, zenekar, orgona)
7	Gloriosus Deus (S-T szóló, zenekar, orgona)
6	Angyali üdvözlét (Üdvözlégység) I (női hang, orgona) ⁷¹
6	Ecce crucem (2S-1T szóló, énekkar, zenekar, orgona)
6	Ecce quomodo moritur (a capp. énekkar)
5	Iustus cum ceciderit (2S-1T szóló, énekkar, zenekar, orgona)

⁶⁹ Az 1909-es összesített repertoárban felsorolt misék közül ez alatt a négy és fél év alatt Clement *h-moll*, Habert *F-dúr*, Hemerka *D-dúr*, Mozart *F-dúr*, Moyzes *C-dúr*, Schubert *B-dúr*, Seyler *C-dúr* misé-jét egyetlen alkalommal sem tűzték műsorra. Liszt *Koronázási misé*-je is csak egyszer hangzott el, az Operaház művészeinek előadásában.

⁷⁰ A 362 előadás közül 28 alkalommal nem adtak elő misekompozíciót. Minden évben a nagyszerdai, nagycsütörtöki lamentációkon, a nagypénteki szertartáson és délutáni hangversenyen, nagyszombaton a misétől függetlenül tartott feltámadási szertartáson, és az akkor még nem misével egybekötött évvégi hálaadáson nem teljes misék, hanem az alkalomhoz illő művek szerepeltek. Az ugyancsak külön tartott nagycsütörtöki reggeli miséken viszont két mise is szerepelt, az egyikből a *Kyrie* és *Gloria* (orgonával), a másikkból a *Sanctus*, *Benedictus*, *Agnus Dei*.

⁷¹ Az *Angyali üdvözlét*-ről semmilyen kéziratot nem találtam, ezért valószínűsítettem, hogy különbözik az *Üdvözlégység* megtalált, magyar nyelvű formájától.

5	Vexilla regis (a capp. énekkar)
4	Assumpta est Maria (S-T szóló, zenekar, orgona)
3	Angelis suis II (S szóló, orgona)
3	In me gratia (S szóló, énekkar, zenekar, orgona)
3	Lauda Ierusalem (T szóló, zenekar, orgona)
3	Mi Atyánk (női hang, orgona)
3	Perfice gressus (énekkar, zenekar, orgona)
3	Sederunt principes (S-B szóló, zenekar, orgona)
3	Time Domini (énekkar, zenekar, orgona)
2	Adiutor (S szóló, énekkar, zenekar, orgona)
2	Beata es Virgo Maria (S szóló, énekkar, zenekar, orgona)
2	Bonum est (S-A-T-B szóló, énekkar, zenekar, orgona)
2	De profundis (S szóló, orgona)
2	Improperium expectavit I (a capp., énekkar)
2	Iustitiae Domini (S szóló, orgona)
2	Scapulis suis (S szóló, orgona)
2	Sicut lilium (énekkar, zenekar, orgona)
2	Tribulationes (S szóló, orgona)
2	Tu es Deus (S-T- B szóló, énekkar, zenekar, orgona)
1	Ave Maria (S szóló, orgona)
1	Benedictus es (S-T-B szóló, énekkar, zenekar, orgona)
1	Domine Deus (előadói apparátus nincs megadva)
1	Elegerunt apostoli (S szóló, zenekar, orgona)
1	Filiae regum (énekkar, zenekar, orgona)
1	Haec dies (A v. B. szóló, zenekar, orgona)
1	Improperium expectavit II (S szóló, orgona)
1	Iste homo est (énekkar, zenekar, orgona)
1	Laudate Dominum II (S szóló, orgona)
1	O Deus ego (S szóló, orgona)
1	Posuisti (S szóló, zenekar, orgona)
1	Quemadmodum (szólóhang, orgona)
1	Specie tua (S szóló, énekkar, zenekar, orgona)
1	Stabat mater (szólók, énekkar, zenekar, orgona)
1	Üdvözlégy Mária II (S szóló, orgona)

A karnagy 59 dallammal, 62 szövegre írt kisebb műve 395 alkalommal került előadásra.⁷² Minden misén két, de legalább egy rövidebb Vavrinecz-mű

⁷² Az azonos dallamra készült szövegek: *Assumpta est Maria* = *Benedicta es tu*, *Elegerunt apostoli* = *Posuisti Domine*, *Haec dies* = *Inveni David*. Az 1909-es összesített repertoárban szereplő rövidebb darabok közül a négy és fél év alatt egyszer sem adták elő a következő Vavrinecz-műveket: *Benedicite gentes*, *Desiderium animae*, *Dilexisti iustitiam*, *O bone Iesu*, *O Domina mea*, *Te Deum in C*, *Te Deum in A*, *Tu es Petrus*. Az 1909-re beírt művek közül — az alkalmankénti feljegyzések tanúsága szerint — csak 1910-ben énekelték az *Angelis suis II.*, 1911-ben a *Domine Deus*, *Filiae regum*, *Improperium expectavit I*, *Specie tua*, *Stabat mater*, 1912-ben a *Posuisti*, 1913-ban az *Improperium expectavit II.* (ez utóbbiból kettő is volt) címűeket. Az 1909-es repertoárban nem szereplő, a későbbi években bemutatott vagy felújított Vavrinecz-művek az alábbiak voltak: 1910: *De profundis*, *Iustus ut palma*, *O Deus ego*, *Üdvözlégy Mária* (a hagyományos magyar szöveggel), 1911: *Haec dies*, 1912: *Ecce crucem*, *Exsultabunt*, *Elegerunt apostoli*, *Iustorum animae*, *Iustus cum ceciderit*, *Sederunt principes*, *Universi*, 1913: *Angyali üdvözlés*, *Confitebor tibi*, *Iustitiae Domini*, *Lauda Ierusalem*, *Laudate Dominum II.*, *Mi Atyánk* (a hagyományos magyar szöveggel), *Scapulis suis*, *Tribulationes*. A magyar című művek magyar szöveggel is készültek. A bemutatókat Vavrinecz általában a mű címe után írt I-es számmal jelezte.

elhangzott. A listából kiderül, hogy a valódi propriumszövegre készült motetták száma nem is volt csekély. Ugyanakkor feltűnő, hogy Vavrinecz —néhány kivételtől eltekintve— (traktus, Alleluja, antifóna) csak graduálék és offertóriumok szövegeit zenésítette meg, introitust, kommúniót nem írt, s így nem zenésített meg teljes propriumot sem.⁷³

A többi szerző műveinek elhangzásait az alábbi számok jelzik:

<i>előadások száma</i>	<i>szerző, cím</i>
21	Mozart: Ave verum
20	Saint-Saëns: Ave Maria ⁷⁴ (B-dúr)
19	Cherubini: O salutaris hostia
13	Führer: Te Deum
12	Hoppe: In virtute
10	Bogisich: Veni Sancte
10	Preindl: Lamentációk
8	Hummel: Karácsonyi ének
8	Palestrina: Popule meus
6	Demény: Haec dies
5	Paradeiser: Mihi autem
5	Szabó X. F.: Ascendit Deus
5	Váray: Pange lingua
4	Bogisich: Királyhimnusz
4	Hoppe: Anima nostra
4	Liszt: Ave Maria (szólókvartettként)
3	Demény: O sacrum convivium
3	Hoppe: Ave Maria
3	Kodály: Ave Maria
3	Kosch-Helmesberger: Tantum ergo
2	Erkel: Himnusz
2	Janetschek: ⁷⁵ Jesu dulcis memoria
2	Kasics: Audi filia (Durigo Ilona szólószáma)
2	Szupper: Dexter a Domini
1	Asola: ⁷⁶ Christus factus est ⁷⁷
1	Cherubini: Ave Maria
1	Feley A.: Pápai himnusz
1	Gounod: Ave Maria

⁷³ A kor előadói gyakorlatát és a ceciliánus eszméket ismerve ez elég erős érv mellett, hogy az introitus és a kommúnió a Mátyás templom gyakorlatában gregorián volt. (*A Szerk.*)

⁷⁴ Szólószám, Vavrinecz hangszerelésében, Brunner Irén parádés sikerszámaként.

⁷⁵ Járay-Janetschek István (1868–1935) zeneszerző és zenetanár, a Nemzeti Zenede, majd a Zeneakadémia tanára volt, egyben orthodox egyházi karmesterként is tevékenykedett. Minden műfajban alkotott, saját korának legnépszerűbb zeneszerzői közé tartozott, műveit egész Európában a legnagyobb művészek is játszották, de ma már nem hallhatók. Bár orthodox karmester volt, görög-katolikus egyházzenét is írt. ZL 1930 I. 521, ZL 1965 II. 270.

⁷⁶ Giovanni Matteo Asola (1530 k.–1609) késő reneszánsz olasz zeneszerző világi pap volt, a trevisói dómban, majd Vicenzában és Velencében templomi karmesterként működött. Egyházi zeneműveket és madrigálokat írt. Egyik zsoltárkötetét Palestrinának ajánlotta. Az elsők között alkalmazott basso continuót. BROCKHAUS I. 76, MKL I. 424, ZL 1930 I. 51, ZL 1965 I. 98.

⁷⁷ E darab és a táblázatban alább szereplő művek részben az énekkar előadásában, részben szólószámként (esetleg vendégművészek közreműködésével) hangzottak el.

1	Juhász: Szentháromság leánya
1	Massenet: Ave Maria
1	Mendelssohn: Paulus-oratóriumának egy áriája
1	Paradeiser: Ave Maria
1	Pitoni: Cantate Domino
1	Szabó X. F.: Gloria et honore
1	Szabó X. F.: Stabat Mater
1	Szautner: Iustorum animae
1	Szemethy: Iustus ut palma
1	Szupper: Terra termuit
1	Tosti: Ave Maria
1	Weber: Benedictus

Ezek szerint 31 zeneszerző 40 műve 190 alkalommal volt hallható.⁷⁸ Ez azt jelenti, hogy a rövidebb művek előadási számának 68%-a, tehát több mint kétharmada Vavrinecz műve volt.

A „Graduale Romanum alapján” megjegyzéssel négy gregorián tételt énekeltek, összesen öt alkalommal: 1910 és 1912 nagyszombatján kétszer *Kyrie* szerepel (nem derül ki, melyik), 1910 virágvasárnapján *Improperium*, 1910 nagytűtörtökjén *Christus factus est* és *Dextera Domini*.⁷⁹

A munkanaplóban feldolgozott négy és fél év fontosabb eseményei

1909 legjelentősebb eseménye az új orgona felépítése volt.⁸⁰ Vavrinecz szolgálati ideje alatt a templom két orgonát is kapott: az elsőt 1894-ben, a templom rekonstrukciójának részeként építették, ez Dangl aradi orgonaépítő műve volt.⁸¹ Mivel rövid időn belül korszerűtlenné vált, új orgona építése vált szükségessé, mely Sugár Viktor tervei szerint, a Rieger-gyár közreműködésével épült meg, a Dangl-orgona homlokzatának felhasználásával.⁸² Ez az orgona volt „A király orgonája”, mert felépítéséhez Ferenc József magánvagyonából 50.000 koronát adományozott.⁸³

⁷⁸ Egyszer sem adták elő az említett időszakban a napló 1909-es összegzésében szereplő alábbi műveket: Durante: *Dolorosa*, Astorga: *Stabat Mater*, Pergolesi: *Stabat Mater*, Moyzes: *Veritas mea*.

⁷⁹ A fentebb megállapítottak szellemében ez nem jelenti azt, hogy csak ekkor énekeltek volna gregoriánt. Más budapesti főtemplomok gyakorlata alapján is bizonyos, hogy a Graduale Romanum használatát magától értődőnek tekintették, és csak akkor tértek ki rá, ha nem ez volt a megszokott, azaz máskor szokott többszólamú ordinárium vagy proprium helyén. Ezt látszanak igazolni a *Katolikus Egyházi Zeneközlöny*-ben alkalmanként közölt liturgikus zenei rendek, I. t. k. XIV (1907) 32, 40, XV (1908) 38–39, XVI (1909) 30–31, 59–62. (A Szerk.)

⁸⁰ SUGÁR 18.

⁸¹ SUGÁR 19, továbbá VÁRHELYI 61.

⁸² A régi orgona padja a templom múzeumában van, a használható sípokat és szelládákat a domonkosok Rózsafüzér Királynéja-temploma kapta, és egészen 1997-ig, az orgonát elpusztító tűzvészig voltak használatban. VÁRHELYI 61; [Enyedi Pál:] „Műemlékorgonákról”, *Magyar Egyházzene* IV (1996/97) 397.

⁸³ WLADÁR 35–40.

Az új orgona építése 1909. április 25-én kezdődött el, ezért az ének- és zenekar csak a „kis kóruson” (valószínűleg a máltai lovagok oratóriumában) helyezkedhetett el. Az új orgona hihetetlen gyorsasággal, 3 hónap alatt épült fel, s július 25-én már ismét a nagy kóruson működhetett az együttes. A hangszer ünnepélyes felszentelésére augusztus 15-én, Nagyboldogasszony ünnepén, a templom búcsúnapján került sor.⁸⁴ Kohl Medárd esztergomi segédpüspök szentelte fel, aki az akkor már idős és súlyos beteg hercegprímást, Vaszary Kolost rendszeresen helyettesítette főpapi funkcióiban. Kohl püspök ezért gyakori vendége volt a templomnak.⁸⁵

Augusztus 18-án főpapi misével ünnepelték I. Ferenc József 79. születésnapját, Vavrinecz *c-moll misé-jét*, *Ecce sacerdos-át* és *Veritas mea-ját* adták elő, Grimmé Brunner Margit, Durigo I., Juhász F. és Várady S. közreműködésével. A *Boldogasszony Anyánk-át* Farkas Ilona (Vavrinecz most említi először felesége leánykori nevét), Bogisich *Király-himnusz-át* Várady S. énekelte. Három orgonista neve is szerepel: Hoppe Rezsőé, Frének Gáboré, a győri székesegyház akkori karnagyáé, és Rieger Ottóé, aki a gyár képviselőjében lehetett jelen.⁸⁶

Ez a hangszer az akkor korszerűnek számító elektropneumatikus traktúrával készült, és a játszóasztal is az iparművészet remeke volt. Négy manuálja közül a negyedik távmű volt, melynek sípjai a kórus feletti padláson kaptak helyet. A hangot egy 20 méteres fa kürtő a templom mennyezetébe vágott nyíláson keresztül közvetítette a templomhajóba. A két tér mindig eltérő hőmérséklete miatt a távmű állandó hangolása vált szükségessé, ezért használata nehézkes volt. Az énekes szólisták azonban szívesen énekeltek a padláson, s ezt Vavrinecz gyakran meg is jegyzi: a szólisták „az echo-ból”, „a szekrényből”, a „távsekreányból” énekeltek. Az orgonáról érdekes képzőművészeti emlék is fennmaradt: a révkomáromi Duna Menti Múzeumban (ma Komárno, Podunajské Muzej) Komáromi Kacz Endre 1920 körül készült nagyméretű olajfestménye látható, mely Schmidthauer Lajos orgonaművészt ábrázolja, amint ezen az orgonán játszik, háttérben a Mátyás templom karzatával és az orgona

⁸⁴ Érdekes, hogy az orgonát először megszólaltató művész nevét Sugár nem jegyezte fel a *Napló*-ban, valószínűleg Vavrinecz vagy Hoppe lehetett az. Különös, hogy nincs említve Sugár szerepe sem, és az orgonisták között neve a 18-ai ünnepi misén sem szerepel.

⁸⁵ Kohl Medárd (1859–1928) bencés szerzetespap, tanár. 1888-tól Vaszary főapát titkára, majd Vaszary esztergomi érsekké való kinevezése után érseki titkár. Vaszary bizalmas barátja volt, 1893-ban élete kockáztatásával mentette meg Vaszaryt: egy merénylet során az érseknek szánt négy készszúrás őt érte. Életét csak egyik veséjének feláldozásával lehetett megmenteni. 1900-tól szamoszattai c. püspök, esztergomi segédpüspök. Működése során 800 papot szentelt, köztük Serédi Jusztinián későbbi hercegprímást is. Hazánk számos templomát, így a budapesti Szent István-bazilikát is ő szentelte fel. MÉL, MKL VII. 67–68, SZINNYEI VI. 696. A merényletről ld. MESZLÉNYI Antal: *A magyar hercegprímások arcképcsarnoka (1704–1945)*. Szent István Társulat, Budapest 1970. 351; a Szent István-bazilika felszenteléséről: TARNÓCZI János: *A Szent István Bazilika éneklő kövei. A templom története és műemlékei*. Szent István Bazilika, Budapest 1938. 29; PRAKALVI Endre: *Római katolikus templomok az egyesített fővárosban*. Budapest Főváros Önkormányzata Főpolgármesteri Hivatala, Budapest 2003. 24.

⁸⁶ Talán ez a mise lehetett az orgona nyilvános, szakemberek általi kipróbálása. A hivatalos műszaki átadás csak október 21-én volt. SUGÁR 19, VÁRHELYI 61.

sípjaival.⁸⁷ (2. ábra) Az új orgonán a templom munkatársai szívesen játszottak, s bevezették, hogy ádventben (!) graduále és offertórium helyett orgona-improvizációk hangzottak el, az azonban a naplóból nem derül ki, hogy Vavrinecz, Hoppe vagy más előadásában-e.

Ebben az évben új szólisták mutatkoztak be: Durigo Ilona, aki ez alkalommal férjének, Kasics Oszmánnak *Audi filia* című művét énekelte, ifj. Ódry Lehel, Rosthy Annie, a későbbi neves énekpedagógus. Vendégként Karácsonyi István és Jandl Béla orgonált.

1910. március 28-án, húsvéthétfőn az ünnepi mise után Schmidthauer Lajos orgonált, Bach- és Bossi-műveket adott elő.⁸⁸

Július 31-én volt Demény Dezső *G-dúr misé*-jének bemutatója (km. Brunner Irén, Durigo I., Juhász F. és Ódry L.)⁸⁹ Betétként Vavrinecz *Veritas mea* és *Deus firmavit* című műve hangzott el, Durigo I., ill. Durigo és Ódry szólójával.

Szeptember 4-én mutatták be Vavrinecz új művét, *Iustus ut palma* motettáját, ennek szólóját Brunner Irén énekelte. A „szerzői mise” műsorán még Vavrinecz *Esz-dúr misé*-je és *Benedicite Dominum* című műve szerepelt, Brunner Irén és Juhász F. szólójával. Furcsaság, hogy ádvent mind a négy vasárnapján ugyanazt a misét, Stehle *Missa Salve Regina* című művét adták elő. A sorozatos előadás másik különös példája Vavrinecz *Esz-dúr misé*-je, melyet ebben az évben egy hónapon belül három alkalommal adtak elő. Vavrinecz *Iustus ut palma* kezdetű motettáját egy héten belül háromszor is elénekelték, *Ecce quomodo* című művét nagypénteken délelőtt és délután is előadták.

1911 nagybőjtjében Vavrinecz különös szokást kezdett: a graduále, illetve az offertórium éneklése helyett (a korábban bevezetett adventi gyakorlat folytatásaként) orgonaimprovizációkat játszott.⁹⁰

Március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén ismét a kiváló orgonaművész, Schmidthauer Lajos működött közre és csillogtatta meg tudását, Guilmant-nál pallérozott improvizációs készségét. Újabb sorozat kezdődött nagybőjtben, melynek minden vasárnapján, sőt a közbeeső nemzeti ünnepen is (ápr. 11-én, a 48-as törvények szentesítésének emléknapján) Perosi *Missa patriarchalis*-át énekelték. Betétként minden böjti vasárnapon műsoron volt az

⁸⁷ Hogy a festmény a Mátyás templom belsejét és a „király orgonáját” ábrázolja, eddig Komáromban nem volt ismeretes. A kép azonosításában nyújtott segítségért itt mondunk köszönetet Gaál Ida művészettörténésznek, a múzeum munkatársának, valamint Csütörtöki József igazgatónak a közlés engedélyezéséért.

⁸⁸ Schmidthauer Lajos (1882–1956) orgonaművész, a Zeneakadémia és a Nemzeti Zenede tanára. Világjáró művész volt, különösen rögtönzései voltak nevezetesei. BROCKHAUS III. 310–311, ZL 1930 II. 463, ZL 1965 III. 312.

⁸⁹ Mivel a korábbi munkanaplók eltűntek, nem ismert, hogy ez valóban bemutató, vagy csak felújítás volt-e?

⁹⁰ Tehát immár nem csak ádventben, hanem nagybőjtben is megszegték az orgonahasználatra vonatkozó hivatalos tilalmat.

A *keresztfához megyek* ének, Bogisich feldolgozásában, a kor divatja szerint szó-lószámként, Juhász F. vagy ifj. Ódry Lehel előadásában.

Augusztus 6. ünnepi eseménye volt Vavrinecz első Mátyás templomi ve-zénylésének 25. évfordulója. (Az első vezénylés természetesen még a Mária Magdolna-templomban volt.) A *c-moll mise* volt műsoron Grimmé Brunner Margit, Durigo I., Juhász F. és ifj. Ódry L. szólóival, de a *Gloria* és *Agnus* tétel-ekben Vavrineczné is szólót énekelt. Vavrinecz szerénységére jellemző, hogy a naplóban ünneplésről, köszöntőkről nem esik szó.⁹¹

Szeptembertől, úgy látszik, Vavrinecz betegsége súlyosbodhatott, kedélye nyomottabbá válhatott, mert a naplót továbbra is vezette ugyan, de írása egyre kevésbé olvasható, betűi egyre apróbbak, a bejegyzések egyre szűkszavúbbak. Szeptember 17-én érdekes bejegyzés olvasható: „Stabat mater (Christus-ból) feleségem S.S.” Az S.S. bizonyára a szopránszóló rövidítése. Valószínűleg nem Liszt művéről van szó, mert Vavrinecznek is van egy *Christus-oratórium*-a, és ennek egyik tétele lehet a *Stabat mater*, melynek előadását a Fájdalmas Szűz-anya ünnepének közelsége indokolhatta.

Október 21-én, Liszt Ferenc születésének 100. évfordulója alkalmából a *Ko-ronázási mise*-t az Operaház együttese adta elő.⁹²

Ádvent vasárnapjain ebben az évben is Stehle miséje hangzott el, csupán ádvent III. vasárnapján volt hallható Schweitzer *d-moll misé*-je. December 8-án, Szeplőtelen Fogantatás ünnepén az ismert akusztikai érdekességet hallhatta a templom közönsége: Vavrinecz *D-dúr misé*-jének előadásában a szólisták egy része a kóruson, míg más része —köztük első alkalommal alt szólistaként Vavrinecz leánya, Márta— a padlásról, az echómű csövén keresztül énekeltek. Karácsonykor, természetesen, a *Missa Pastoralis* volt műsoron.

Teljes misét ebben az évben nem mutattak be vagy újítottak fel, az egyetlen újdonság egy újabb Vavrinecz-motetta, a *Haec dies* volt. Különös, hogy Mozart *Ave verum*-a és Cherubini *O salutaris hostia* című művét mindig egymás után adták elő.⁹³ Vavrinecz és munkatársainak munkabírása azonban így is bámulatos.

1912 volt Vavrinecz utolsó teljes munkaéve. Ebben az évben a misék szinte Vavrinecz-matinékká alakultak át. Az ez évben hallható 62 zenekaros mise közül 37 alkalommal Vavrinecz valamelyik miséje volt műsoron. Az év prog-

⁹¹ A jubilánst a szakajtóban Járosy Dezső köszöntötte. „Vavrinecz jubiláris érdemeit két pontban összegezhetnők. A munkás és zeneszerző karnagy az egyik részről, a hivatott és lelkiismeretes pedagógus a másik oldalon. [...] A karnagy lelkes ambícióval teljesen átgyúrja huszonöt éven át a kórus repertoárját. Friss művészi szellem hatja azt át. S ha Vavrinecz kórusának munkáját egyházzenei mérlegre helyezem, úgy különösen *régi dicsőségteljes népénekkincsünk bemutatásában látom* a kórus munkájának messzekiható érdemeit. A munkás karnagy szorgalmának és ambíciójának gyümölcsé zeneszerzői működése, mely főleg a hangszeres egyházi zene terén alkotott maradandót.” JÁROSY Dezső: „Vavrinecz Mór”, *Katolikus Egyházi Zeneközlöny* XVIII (1911) 9. szám, 129. (A Szerk.)

⁹² GÖBLYÖS Péter: „Hubay Jenő eddig ismeretlen levele a Mátyás templom archívumában”, *Magyar Egyházzene* XVI (2008/2009) 63–66.

⁹³ Ezt talán az áldoztatás terjedelme indokolta, ha volt. (A Szerk.)

ramját továbbra is jellemző változatlanság ellenére néhány érdekes eseményre mégis sor került. Január 28-án hangzott el első ízben Kodály-mű a Mátyás templomban. Vavrinecz nyitottságát mutatja, hogy konzervativizmusa ellenére teret engedett Kodály művének. Az akkor 30 éves Kodály legkorábbi darabjai közül való az a női karra és vonósokra írt *Ave Maria*, melynek nemcsak Mátyás templomi, hanem valószínűleg ősbemutatója is ez volt, meglehetősen kedvezőtlen körülmények között. A templomban éppen nem volt villany, csak a máltaiak kórusán lehetett énekelni, s az orgona helyett csak a kis harmónium szólt. Kodály műve Schweitzer *d-moll misé*-jével együtt hangzott el. Február 11-én és 18-án, hatvanad- és ötvenedvasárnap még kétszer előadták az *Ave Maria*-t.⁹⁴

Február 25-én —valószínűleg az operaháziak emlékezetes előadásán felbuzdulva— Liszt *Ave Maria*-ját a templom szólistáinak kvartettje adta elő.

Nagyböjt minden vasárnapján ebben az évben is ugyanazt a művet, Stehle: *Missa Regina caelorum*-át élvezhette a közönség. A nagyhét a szokott repertoár megszólaltatásával zajlott le.

Május 5-én, 16-án és 19-én Clement Károly *C-dúr nagymisé*-je volt műsoron, utóbb a szerző vezényletével.

Július 7-én a *Karácsonyi misé*-t tűzték műsorra.⁹⁵ Az aznapi további bejegyzés: „Org. grad. Off. Karnagy”, azaz graduáléra és offertóriumra Vavrinecz improvizált.

Szeptember 8-án, Kisboldogasszony ünnepén is a *Karácsonyi misé*-t adták elő; Vavrinecz *Angelis suis* motettájának szólóit a padlásról énekelték, míg a mise szólistái a kóruson voltak. Liszt *Ave Maria*-ját ismét csak szóló kvartett formájában adták elő.

Október 27-én Vavrinecz *Esz-dúr misé*-jének előadásához családias bejegyzés olvasható: „Alt solo kedves feleségem először.”

1913, Vavrinecz utolsó, már csonka munkaéve a szokott repertoárral, de a karnagy feltűnő aktivitásával kezdődött. Az együttes Vavrinecz *Nagycsütörtöki misé*-jén kívül nyolc új motettáját is bemutatta. A karnagy —bizonyára érezve betegsége súlyosbodását— talán utoljára még bizonyítani szeretett volna, és méltón akart elbúcsúzni alkotói és előadói tevékenységétől. A misék irányításában azonban egyre nagyobb szerepet kapott helyette, Hoppe Rezső.

Február 2-án Vavrinecz saját *D-dúr misé*-jének vezényletét a Sanctus-Benedictus tételekben már Hoppének adta át, s ettől kezdve egészen húsvétig min-

⁹⁴ Az utóbbi két vasárnapon Schweitzer *g-moll misé*-jének, illetve Vavrinecz *Esz-dúr misé*-jének keretében hangzott el, egy-egy Vavrinecz-mű társaságában (*Angelis suis*, *Benedicite*). Kodály művét legközelebb már Sugár Viktor vezényelte, 1938-ban. SUGÁR Viktor: *Munkanapló*, XIX. kötet, 1938. Legközelebb 1966. dec. 8-án Tardy László újította fel Kodály *Magyar misé*-jének Mátyás templomi bemutatójával együtt. Az *Ave Maria* eredeti partitúrája közben elveszett, csak a szólamok maradtak meg, ezekből rekonstruálta Tardy a partitúrát, melyet Kodály is átnézett, és jóváhagyott. (Tardy László személyes közlése.)

⁹⁵ Ez a pünkösd utáni 6. vasárnap volt, melynek miseszövegei nem indokolják e furcsa műsorválasztást. Talán Sárlos Boldogasszony ünnepének közelsége miatt hangzott el a darab? (*A Szerk.*)

den vasárnap Hoppe vezényelt. A munkanaplót azonban továbbra is Vavrinecz vezette.

Nagybőjt vasárnapjainak offertóriumai mint a karnagy új műveinek bemutatói hangzottak el. Nagycsütörtökön volt az utolsó bemutató, a *Nagycsütörtöki misé-é*, melyet szoprán- és tenorszólóra írt, orgonakísérettel. Vavrinecz a művet hűséges szólistáinak, Brunner Irénnek és Juhász Ferencnek ajánlotta. Ezt a misét többször nem is adták elő.

Húsvétól kezdve Vavrinecz továbbra is ritkán, csak a jelentősebb eseményeken vezényelt. Ebben az évben is volt sorozat: Demény *D-dúr misé-jét* egymás után három vasárnapon is előadták.

Május 4-én bérmálás volt, ekkor jelent meg először primásként a templomban az új esztergomi érsek, Csernoch János. Ebben a misében Kohl püspök is részt vett, majd ő mondta a következő, pünkösdszombati misét is.

Vavrinecz utolsó erejéig hősiessé igyekezett helytállni. Július 6-án és 13-án vezényelte utoljára saját miséit, az *Esz-dúr* és *e-moll misé-t*, saját betéteivel. Július 20-án vezényelt utoljára, ekkor Beliczay *F-dúr misé-jét* adták elő, az utolsó általa vezényelt mű Saint-Saëns *Ave Maria*-ja volt. A július 20-i bejegyzés már Hoppe írása, majd a műsor említése után határozott, vízszintes vonal jelzi, hogy a Mátyás templom zenei életében egy korszak lezárult.

Ezután Vavrinecz betegsége váratlanul súlyosbodhatott, mert ha erre számított volna, bizonyára saját művével búcsúzott volna templomától, melyet 27 éven keresztül lankadatlan energiával, áldozatkészen szolgált, a szólistáktól, énekkartól, zenekartól, melyek őt fanatikus lelkesedéssel követték, és a közönségtől, mely szívesen hallgatta műveinek sokaságát.

Ezután már csak egyetlen, piros tintával beírt, talán Sugár Viktortól származó megjegyzés szól róla, augusztus 15-én, pénteken, Nagyboldogasszony ünnepén: „Aznap éjjel meghalt Vavrinecz Mór karmester”. Feltűnő, hogy gyászmiséjéről, temetéséről a munkanaplóban egyetlen szó bejegyzés sem szerepel. „Ecce, quomodo moritur iustus...”?

Vavrinecz Mór egyházi műveinek jegyzékét lapunk következő évfolyamában, a FONTES rovatban adjuk közre. (A Felelős szerk.)

Irodalom

- BROCKHAUS Carl DAHLHAUS — Hans Heinrich EGGBRECHT (szerk.) — BORONKAY Antal (a magyar kiadás szerk.): *Brockhaus Riemann zenei lexikon*. I–III. Zeneműkiadó, Budapest 1983–1985.
- MÉL KENYERES Ágnes (főszerk.): „Magyar életrajzi lexikon”, *Arcanum DVD Könyvtár VI. Lexikonok, adattárak*. Budapest 2004. [o. n.]
- MKL DIÓS István (főszerk.) — VICZIÁN János (szerk.): *Magyar Katolikus Lexikon I–XV*. Szent István Társulat, Budapest 1993–2010. Online (o. n.): <http://lexikon.katolikus.hu/>
- MUNKANAPLÓ *Munkanapló*, VII. kötet, 1909–1914. Mátyás templom archívuma, jelz. n., o. n.

RÉVAI	<i>Révai Nagy Lexikona</i> . I–XXI. Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest 1910–1935.
SUGÁR	SUGÁR Viktor: <i>Nagyboldogasszonyról nevezett budavári koronázó főtemplom (Mátyás-templom) épülete, egyházi zenéje és orgonái a múltban és a jelenben</i> . A szerző kiadása, Budapest 1932.
SZINNYEI	SZINNYEI József: <i>Magyar írók élete és munkái</i> . I–XIV. Hornyánszky, Budapest 1891–1914.
VÁRHELYI	VÁRHELYI Antal: „A Budavári Koronázó Főtemplom Ének- és Zenekara megalkulásának és fennállásának 250. évfordulójára”, <i>Katolikus Kántor</i> XXVI (1938) 61.
WLADÁR	WLADÁR Róbert: <i>A király orgonája. Történelmi visszapillantás a Koronázó Mátyás templom múltjára s az ősi keresztény egyházi zene fejlődésére</i> . (Kiad. Vavrinecz Mór), Budapest 1910.
VAVRINECZ 1940	VAVRINECZ Gábor: <i>Vavrinecz Mór összes zeneműveinek és tankönyveinek teljes jegyzéke</i> . 1940 ² . Gépirat, OSzK, Zenei osztály.
ZL 1930	SZABOLCSI Bence — TÓTH Aladár: <i>Zenei lexikon</i> . I–II. Győző Andor, Budapest Budapest 1930.
ZL 1965	SZABOLCSI Bence — TÓTH Aladár — BARTHA Dénes (szerk.): <i>Zenei lexikon</i> . I–III. Zeneműkiadó, Budapest 1965 ² .

Ezúton köszönöm meg Vavrinecz Veronika zenetudós úrnőnek, Vavrinecz Mór unokájának, értékes tanácsait és a családi adatokkal kapcsolatban nyújtott segítségét.⁹⁶

Következő lap recto-n, fent balra: 1a) ábra. Vavrinecz Mór (1879); fent jobbra: 1b) ábra. Vavrinecz Mór (1911); lent: 1c) ábra. Vavrinecz Mór a dolgozószobájában (1912). Következő lap verso-n: 2. ábra. Komáromi Kacz Endre: Schmidthauer Lajos portréja, 1910–1920, olaj, vászon, 80x120 cm, a révkomáromi (Komarno) Duna Menti Múzeum gyűjteménye, fotó: Szabó László, digitális javítás: Wertán Botond.

⁹⁶ Vavrinecz Mór családjának tagjai is kapcsolatban voltak a zenével. Felesége, olsvai Farkas Ilona a templom szoprán, később alt szólistája volt. Leánya, Mária, Dionysia néven orsolyita apáca lett, és a soproni Orsolya Intézet ének- és zenetanárnőjeként működött, énekkarával sikeresen szerepelt. Fia, Gábor, mérnök lett ugyan, de a zenetudományt hálára kötelezte atyja műveinek rendszerezésével, minden létező szempont szerinti csoportosításával. Kisebbik leánya, Márta, dr. Kabakovits Józsefné is a templom szólistájaként működött, orgonálni is tudott. Unokái (Gábor gyermekei): Béla, karmester és nagyapjához hasonló termékenységgű zeneszerző, főleg színpadi művek alkotója volt. Imre Olsvai néven népzene kutatóként vált elismertté; Veronika zenetudós, többek között Istvánffy Benedek műveinek közreadója, az Országos Széchényi Könyvtár zenei osztályának volt vezetője. A dédunokák közül a zenei pályát választották Béla gyermekei: András hegedűs, népzene kutató, népzene s, a Hagymányok Házában működik; Éva nagybőgős, jelenleg Hollandiában él, s különböző ottani szimfonikus zenekarokban működik; Csilla karvezetést tanult, jelenleg iskolai tanárként és kórusvezetőként dolgozik. (Olsvai) Imre fia, Endre zeneszerző, zeneelméletet és zenetörténetet tanít a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen és a győri Széchényi István Egyetem Zeneművészeti Intézetében. (*Vavrinecz Veronika személyes közlései*.)